

створенню організаційної структури з наданням пріоритетів комплексному ризик-менеджменту, відповідності законодавчій базі внутрішнім регулюючим документам, високим стандартам корпоративної поведінки на кожному структурному рівні.

До основних превентивних заходів шахрайству в банківському секторі слід зарахувати: розроблення організаційної стратегії та засобів контролю, спрямованих на побудову інструментів моніторингу, класифікації, аналізу потенційних загроз (витрат) в результаті внутрішніх і зовнішніх зловживань; налагодження дієвої комунікаційної політики між підрозділами банку і службою безпеки; поточне звітування за результатами моніторингу підозрілих операцій і передання відповідної інформації до підрозділів аудиту, ризик-менеджменту, служби безпеки і вищої ланки менеджменту; періодичне оцінювання операційних процедур банку щодо їх відповідності встановленим службою безпеки нормам; проведення тренінгів для співробітників банку, що спрямовані на підвищення рівня знань щодо виявлення і протидії шахрайству у банківському секторі.

Кузьменко Б. В. – доктор технічних наук, професор, професор кафедри комп'ютерно-інтегрованих технологій Таврійського національного університету;

Заїка Ю. О. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА В ПОСТРАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНІ ТА ЕНЕРГЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Ключовими особливостями еволюції політичної влади в Україні з моменту набуття нею статусу незалежної стали: 1) здійснення «революції згори», цілеспрямоване самоперетворення номенклатурно-комуністично-тоталітарної влади, поява нових «генетично» пов'язаних із попередніми, типів і різновидів владних відносин; 2) криміналізація, корумпованість владних структур, державного бюрократичного

апарату, посилення ролі тіньової групової політики й економіки, активізація владних домагань та впливу на прийняття «потрібних» політичних рішень з боку публічно неоформлених центрів влади, її «мафієзація», виникнення феномену «п'ятої влади»; 3) ситуація, за якої криза, руйнація і падіння державної комуністичної ідеології, попри всі очікування та сподівання, не стали чинником руйнації сутності тоталітарної влади.

У новітній політичній теорії тоталітаризм визначають як такий тип політичного режиму, політичної та суспільної системи, якому внутрішньо притаманний всеохоплюючий (тотальний) контроль з боку влади над суспільством і особою. Причому увагу акцентують на ролі ідеології (есхологічної й теологічної за своєю орієнтацією та революційної за змістом), яку правляча еліта нав'язує населенню як «єдино правильне вчення», а також на репресіях або загрозі їх застосування, що й уможливує панування влади над індивідом і суспільством. Найважливіша особливість динаміки владних відносин полягає в еволюційній трансформації політичної влади в новий тип власності через нелегітимне, тіньове привласнення та розподіл тотально-одержавленої «загальнонародної» власності її фактичним розпорядником – колишньою партійною бюрократією з ініціативи її прагматичної частини. Із середини 1980-х років розпочалися: конверсія політичної і державної влади, комуністичної номенклатури у кланово-корпоративну, номенклатурно-капіталістичну (тіньову) економічну і політичну владу; інтенсивна концентрація цієї ново-старої влади за відсутності контролю з боку суспільства; формування нової посткомуністичної промислово-фінансової олігархії. Унаслідок цього виникло нове співвідношення політики й економіки, пряме і безпосереднє перетворення колись привласненої власності на політичну та державну владу і навпаки.

Протягом останніх двох десятиліть в Україні, як і в переважній більшості посткомуністичних країн, поступово сформувалася самодостатня (зі значними матеріальними та фінансовими ресурсами) тоталітарно-олігархічна за сутністю система влади. У ній асимілювалися прагматична «реформаторська», ґрунтовно трансформована ортодоксальна комуністична номенклатура, а також більша частина неокомуністичної номенклатури та олігархічних кланів.

Зокрема, можливим став підкуп державних чиновників. Політична влада стала універсальним товаром, що має певну вартість. Цей товар став предметом купівлі-продажу на чорному, закритому для переважної більшості громадян політичному ринку. Закономірним став поступовий вихід із тіні на політичну авансцену та прагнення суспільного визнання, публічної та громадянської легітимізації лідерів колишніх і нинішніх кримінально-номенклатурно-корпоративних кланів або їх уповноважених представників. Офіційно проголошена в усьому пострадянському просторі боротьба з корупцією, мафією є виявом демагогії та популізму. Жодних зрушень і успіхів у цій боротьбі немає.

Основними причинами високого рівня тінізації сучасної української економіки є неефективний інституціональний базис регулювання підприємництва, незадовільні умови здійснення підприємницької діяльності. Такими прийнято вважати: недовіра механізмів антикорупційного законодавства; неефективність функціонування судової та правоохоронної системи; неефективне адміністрування податків; суперечливість і дублювання законодавчої та нормативно-розпорядчої бази в окремих секторах; високий рівень злочинності; відсутність історичної практики дотримання норм та моральних стандартів законотворчої поведінки під час ведення господарської діяльності та сплати податків у суб'єктів господарювання та громадян.

Інституційний розвиток України є ключовою проблемою. Через низьку конкурентоспроможність українська економіка посіла в рейтингу 134 місце з 183 країн світу. Надзвичайно низько експерти оцінили ситуацію у сфері захисту прав міноритарних власників (138 місце), ефективності законодавчих органів у регуляторній сфері (138 місце), захисту прав власності (135 місце), незалежності судової влади (134), тягаря державного регулювання (125), довіри до правоохоронних органів (122), організованої злочинності (116), прозорості державної політики (114). За показником легкості здійснення підприємницької діяльності, 2011 року Україна посіла 149 рейтингову позицію серед 183 країн світу.

У реальному секторі економічна злочинність найбільше позначилася на енергетиці. На неї припадає кожен десятий злочин у сфері економіки. Лише у 2003 році підконтрольні

державі обленерго безкоштовно відпустили електроенергії на 570 млн грн. Понаднормативні комерційні втрати в мережах становили майже 8 млрд кВт/год. Ще одна проблема – підвищена криміногенність і наявність значного тіньового сегмента у вугільній галузі. Це зумовлено значним бюджетним фінансуванням і комерціалізацією збуту продукції. Бюджетне фінансування галузі останніми роками збільшилося на третину, а видобуток скоротився на 5 % (4,5 млн тонн). Кредиторська заборгованість у 2,8 рази перевищила дебіторську. Отже, що більше держава дає, то більше втрачає. Окрім вугільної промисловості, складна криміногенна ситуація наявна також і в інших галузях паливно-енергетичного комплексу, зокрема, в електроенергетиці. Переважна більшість суб'єктів енергоринку є збитковими, втрати електроенергії в мережах досягли загрозливих масштабів, галузь має значні зобов'язання перед бюджетом, поширюється тіньова приватизація підприємств енергетичної сфери. Вирішенню проблемних питань функціонування та розвитку зазначеної сфери перешкоджає також боротьба фінансово-промислових структур і кримінальних угруповань за контроль над цією стратегічно важливою сферою та грошовими потоками.

Купранець І. М. – кандидат юридичних наук, заступник Голови Національної поліції України – начальник Департаменту захисту економіки

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Аналіз сучасного стану функціонування системи державних закупівель в Україні засвідчує, що на сьогодні залишається значна кількість нерозв'язаних проблем щодо нормативно-правового врегулювання цієї сфери сучасних відносин. На тлі цих процесів з'являється значна кількість зловживань. Вивчення та аналіз процедур закупівель, здійснених розпорядниками державних коштів, дають змогу дійти висновку, що більшість злочинів та інших правопорушень під час проведення державних закупівель мають системний характер.